

Talo 2067

Aleksanteri Myöhänen ja Sievi Pekkanen

Raimo Myöhänen on julkaissut seuraavan blogin:

<http://roskanpoimija.puheenvuoro.uusisuomi.fi/53436-eras-evakkomatka>

Eräs evakkomatka

29.11.2010 21:53 Raimo Myöhänen 7 kommenttia

Seuraava kertomus perustuu rehtori Alarik Myöhäsen muistiinpanoihin sekä tämän artikkelin kirjoittajan ja Alarikin keskinäisiin keskusteluihin niillä useilla menetetyllä kotiseudulle tehdyillä toiviomatkoilla.

Alarikin perhe asui Metsäpirtin kirkonkylässä vajaan parinkymmenen kilometrin päässä Neuvostoliiton rajasta. Perheen pää, isä Aleksanteri, toimi pitäjän poliisina, jonka aika näin liikekannallepanon aikana kului kokonaan virkatehtävissä. Isä ja poika kommunikoivat talon ja Koukunniemessä olevan perintötilan hoidosta pöydälle jätettyjen paperilappujen välityksellä.

Koulusta tullesani pöydällä oli taas lappu, jossa käskettiin hakea kuorma heiniä 8 km päässä olevasta Vanhasta Mattilasta. Matkalla piti ylittää mahtava Taipaleen joki, jonka ylitys tapahtui lautalla, joka sai kulkuvoimansa veden virtauksesta. Tänäpä, 29.11.1939 joki oli vielä täysin sula, joten jäälauttojen kanssa ei tarvinnut tökkiä.

Vanhan Mattilan tila oli asumaton, mutta sen vieressä asui isän serkku Simo, jonka neljä lasta aina ohikulkiessa roikkuivat aidalla ja huutelivat " Alarik, mihi sie miät"? Nuorin huutelija oli tämän artikkelin kirjoittaja ,siltoin kolmivuotias Raimo.

Vaihdoin mukanani tuomat kumipyöräkärkyt heinärekeen, jotta saisin kerralla tuotua suuremman kuorman. Työ oli raskasta 11 vuotiaalle pojalle, joten jo tullessa hämärtänyt alkuilta ehti vaihtua pimeäksi yöksi. Onneksi tie oli tuttu sekä hevoselle että ajajalle, joten selvisimme vaurioitta puolilta öin kotisarajalle. Vain Lautan kuljettaja murisi suupielestään vastalauseen, mutta ei sen enempää uskaltanut poliisin pojalle äksyillä.

Koska päivä oli vierähtänyt näin pitkälle, en jaksanut enää purkaa kuormaa vaan ajoin sen sarajaan. Lunta oli satanut hiljalleen koko päivän, joten annoin hevoson piehtaroida kunnolla puhtaassa lumessa. Hevoson kuivattuani vein sen talliin, juotin sen ja kannoin kasan heiniä syötäväksi. Vaativa hirnahdus muistutti matkalla luvatusa kaura-annoksesta, joka sekin piti vielä tarjoilla ystävälle.

Söin pöydälle jätetyt voileivät ja join lasillisen maitoa ennen nukkumaan menoa. Koululäksyjä en jaksanut edes ajatellakaan. Ajattelin vilkaista niitä vähän aamulla ennen kouluun lähtöä. Nukahdin oitis vuoteeseen päästyäni. Päivä oli ollut normaalia raskaampi. Normaalisti teimme heinähakumatkat yhdessä isän kanssa, mutta nyt hankin oli vielä jossain virantoimituksessa.

Äiti herätti minut kuuden maissa. Sanoi isän jättäneen lapun kotona käydessään, että hevonen pitää viedä sepälle talvikenkien vaihtoa varten. Aika sepälle oli varattu seitsemäksi. Ahmin nopeasti aamiaisen ja sitten ratsastin hevoson parinsadan metrin päässä olevalle pajalle, jossa seppä jo odotti ahjo kuumana.

Vanhat, kuluneet kesäkengät, piti ensin irroittaa kavioista ja sitten vuolla kaviot oikeaan muotoon uusia talvikenkiä varten. Minä painelin ahjon tuulivipua kun seppä samalla takoi ja välillä kuumensi uusia kenkiä sopivaan muotoon. Tunnin kuluttua työ olisi valmis ja ehkä ehtisin kouluun ennen tuntien alkua.

Ensimmäinen räjähdys tapahtui sadan metrin päässä pajasta. Kumpikaan meistä ei tajunnut räjähdysten aiheuttajaa. Sitten alkoi räjähdellä yhä tiuhempaan tahtiin, tosin kuin vältellen pajan tienoota. "Nyt alkoi sota", sanoi seppä, ja lopetti samalla kengityksen. "Mene nyt suoraa päätä kotiisi ja lastaa perheesi kärryihin", sanoi seppä ja sulki pajan oven. Minä seisoin avuttomana kengättömän hevosen kanssa pajan edessä, samalla kun tulitus siirtyi kohti Taipaleen joen ylittävää Lauttaa.

Pajalla ollessani isäkin oli ehtinyt kotiin. Valjastimme kengättömän hevosen reen eteen, jossa vielä oli eileniltainen heinäkuorma päällä. Purimme kuorman varttitunnissa jättäen vähän heiniä reen pohjalle. Äiti ja sisareni tulivat juosten rekeen, isä antoi äidille rahaa pakomatkaa varten ja käski minun ajaa muiden mukana pois rajaseudulta.

Siinä minä, 11 vuotias Alarik, olen matkalla jonnekin, jolla ei ole päämäärää. Liityimme Lautalle matkaavan evakkojonon hännille, mukana muutama leipä ja vähän maitoa, koska aamulypsy oli jäänyt kesken. Alle vuoden ikäinen nuorin sisareni sai siitä kuitenkin ruokaa pakomatkan ensi tunteina. Kranaattien räjähdykset olivat säikyttäneet minulle niin rakkaan susikoiramme Topin, enkä huutelusta huolimatta saanut sitä matkaamme.

Lautalle saavuttuamme siellä oli jo suuri joukko joen ylittäjiä odottamassa vuoroaan. Etelään, Metsäpirtin kirkonkylän suuntaan, lautta kuljetti täyden lastin sotilaita ja sotatarvikkeita. Paluumatkalla Lautta täytettiin sotaa pakenevilla evakoilla. Koko homman sotki vähän väliä venäläinen maataistelukone, joka kylvi kuolemaa tiukkaan ahdetussa pakolaisjoukossa. Takanamme Metsäpirtin kirkonkylä roihusi liekeissä, samoin muut rajan suunnalla sijainneet kylät.

Edellisenä päivänä satanut lumi sulii päivän mittaan pois ja niinpä pakomatkamme jatkuikin reellä sulaa tietä pitkin. Jalasten raudat kuluivat aikaamyöten loppuun, jolloin niiden kiinnityspultit alkoivat repiä tien sorapintaa. Hevoselle, jolta vielä kengät puuttuivat, tuli yhä raskaampi kuorma vedettäväksi. Ryssän lentokoneet pörräävät jatkuvasti päällämme, saaden joukkomme tunti tunnilta harvemmaksi. Kuin ihmeen kautta meille ei sattunut mitään vakavampaa.

Ensimmäinen yö vietettiin tyhjässä kansakoulussa. Nukuimme kuin silakat suolassa, ei edes kylkeä pystynyt kääntämään. Aamulla saimme ruoaksi jotain vetistä velliä, jolla sitten piti selvitä koko päivän. Onneksi aamulla lypsettyä maitoa oli vielä vähän jäljellä nuorimmille sisaruksille syötäväksi.

Näin kauempana sotatoimialueelta saimme hevosenkin kengitettyä sekä reen jalakset raudoitettua. Tosin kummatkin olivat kuluneet huonoon kuntoon, mutta matkaa piti jatkaa niillä välineillä, joita oli käytettävissä.

Näin toinen evakkopäivä hiljalleen tummui iltaa kohden. Saavuimme Elisenvaaran aseman seudulle yön pimeydessä. Väsynyneet matkaajat olivat vaipuneet uneen. Vain hiestä märkä hevonen veti kuivalla maalla evakoilla täyteen lastattua rekeä kohti uutta elämää. Elämää, jonka ainuttakaan säettä ei kukaan ollut edeltäkäs kirjjoittanut.

Äkkiä tienoon täyttää kumma kohina. Tuntuu kuin se ei olisi lähtöisin lentokoneesta, eivätkä ne voisi lentääkään yön pimeydessä. Hevosemme pysähtyy, eikä lähde jatkamaan matkaa, vaikka kuinka käsken sitä. Pelkään eksyväni pakolaisjonosta, jos jäämme nyt tähän seisomaan. Samalla vasemmalta työntyy suuri möhkäle, josta sinkoilee kipinöitä ympärille. Möhkäleen eteen ajanut kuorma jää sen alle kaikkien kyydissä olleiden kuollessa.

Emme koskaan olleet nähneet veturia taikka junaa. Ei myöskään vanha hevosemme, joka jostain syystä aavisti vaaran, eikä suostunut menemään lähestyvän veturin eteen. Suuremmat voimat ohjasivat pakoreittiämme. Äiti ja neljä minua nuorempaa sisarusta pääsimme ehjinä perille.

Perille mihin, se selvisi vasta viikkojen kuluttua. Selvisimme perille paikkoihin, joihin meitä ei oltu kutsuttu. Hyvin nopeasti tulimme huomaamaan sen!

Minä muodossa kirjoitettu artikkeli perustuu rehtori Alarik Myöhäsen muistiinpanoihin ja keskinäisiin keskusteluihimme kotiseudullamme vieraillessa. Vanhasta Mattilasta on jäljellä puoliksi maahan uponnut talon peruskivi. Uudesta Mattilasta ei senkään vertaa.

R.I.P.